

УДК 378.147.016:811.161.2

Ніна Василенко

Черкаський державний технологічний університет, Україна

РОЛЬОВІ ІГРИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Nina Vasylenko

Cherkassy state technological university, Ukraine

ROLE GAMES IN THE PROCESS OF TEACHING OF FOREIGN STUDENTS TO UKRAINIAN

Значною мірою підвищення ефективності навчання іноземних студентів української мови залежить від організації навчання усного мовлення, яке є одним з аспектів кінцевої мети навчання мови. Для досягнення цієї мети використовується комунікативний підхід, який передбачає побудову процесу навчання іноземних студентів мови як моделі процесу реальної комунікації.

Згідно з комунікативним підходом, комунікативні ситуації, що використовуються в навчанні української мови, мають моделювати типові ситуації реального життя у відповідній сфері спілкування.

Рольові ігри сприяють підвищенню в іноземних студентів мотивації вивчення української мови, дозволяють урахувати їхні психологічні особливості, інтереси й нахили, сферу їхньої діяльності, моделюючи ситуації реального спілкування.

В умовах навчання іншомовного усного мовлення рольові ігри є насамперед мовленнєвою діяльністю іноземців, у ході якої вони програють різноманітні соціальні та міжособистісні ролі, реалізуючи при цьому як вербальні, так і невербальні засоби спілкування (жести, пози, міміку, контакт очей тощо).

Компонентами рольових ігор є: ролі, навчально-мовленнєва ситуація і рольові дії. Ролі, які студенти програють на уроці, можуть бути соціальними та міжособистісними. Перші обумовлюються місцем індивіда в системі об'єктивних соціальних стосунків (професійних, соціальних, побутових), другі – місцем індивіда в системі міжособистісних взаємин (лідер, суперник, одногрупник).

Навчально-мовленнева ситуація (НМС) є засобом організації рольових ігор.

Орієнтуючись на завдання навчання діалогічного мовлення, основною функцією рольових ігор слід вважати навчальну, яка визначає всі інші функції (мотиваційно-збуджувальну, орієнтуючу, компенсаторну, виховну). Успішність навчання діалогічного мовлення з використанням рольових ігор залежить від того, наскільки повно актуалізуються всі зазначені функції в навчальному процесі.

Рольові ігри можна класифікувати за трьома критеріями:

- 1) навчальною метою;
- 2) кількістю учасників;
- 3) рівнем самостійності учасників.

За першим критерієм розрізняють рольові ігри на засвоєння основних видів діалогічних єдностей, мікродіалогів; за другим – парні та групові рольові ігри; за третім – керовані, спрямовані та вільні ігри.

Дидактична цінність рольових ігор як засобу навчання полягає в тому, що в них поєднуються такі ознаки оптимальної технології навчання, як активність, цікавість, рольова діяльність, колективність, проблемність тощо. Це дає можливість формувати в іноземних студентів соціально важливу рольову поведінку, демонструвати їм зразки функціонування мови в професійних та побутових ситуаціях, збільшити вибір засобів керування навчальним процесом, залучити студентів до творчої діяльності.

Рольові ігри належать до третього етапу розвитку мовленневих умінь і сприяють розширенню сфери іншомовного спілкування. Це передбачає попереднє засвоєння мовленнєвого матеріалу на тренувальних вправах. У процесі рольових ігор відбувається удосконалення та розвиток навичок, які дозволяють зосередитися на змістовій частині висловлювання. Але на цьому етапі змістова діяльність виступає периферійною, оскільки головне – це спілкування, мотивоване ситуацією й роллю. Тому рольовим іграм, як правило, відводиться місце на завершальному етапі роботи над темою. Таким чином, рольові ігри мають основне практичне завдання – розвиток умінь монологічного та діалогічного мовлення і повністю відповідають специфіці роботи на третьому етапі, де мовленнєвий матеріал з вивчених тем застосовується в нових ситуаціях, для вирішення нових, більш складних з психологічної й лінгвістичної точки зору комунікативно-пізнавальних задач.

Рольові ігри – це відносно цілісний цикл керованої взаємодії викладача й студентів, який складається з трьох етапів.

Підготовчий етап можна розділити на дві частини. Перша підготовча частина виходить за межі одного уроку і складається з формування та удосконалення лексичних і граматичних навичок з теми, лінгвістичну й соціокультурну підготовку студентів. Друга підготовча частина відбувається безпосередньо на уроці. На початку заняття викладач створює загальну

ситуацію спілкування, потім роздає рольові картки й пояснює правила роботи з ними. Після цього відбувається мовленнєва підготовка студентів у групах, яка має на меті створити атмосферу іншомовного спілкування на занятті й активізувати мовленнєву й мислетворчу діяльність студентів перед рольовою грою. Таким чином, перший етап виконує задачу організаційної, ситуаційної й мовленнєвої підготовки та служить базою для другого, основного етапу рольової гри.

Для основного етапу рольової гри повинна відводитись достатня кількість часу, щоб студенти могли виконати всі комунікативні задачі, які визначені в рольових картках. Варто визначити ефективність рольової гри в тому, що кожен студент має можливість кілька разів брати участь у діалогічному спілкуванні, кожного разу виконуючи різні комунікативно-пізнавальні задачі.

Заключний, третій етап рольової гри – це обговорення діяльності студентів під час заняття та оцінка кожного учасника.

Динаміка рольової гри забезпечується різноманітними видами роботи на всіх трьох етапах – групове обговорення проблем, діалогічне спілкування в парах.

Під час організації рольових ігор необхідно дотримуватися комунікативного методу навчання іншомовного мовлення, який базується на принципах мовленнєвої спрямованості, свідомості, ситуаційності, функціональності та новизни.

Принцип мовленнєвої спрямованості виявляється в тому, що студенти постійно долучаються до процесу спілкування мовою, яку вивчають. У рольових іграх використовується комунікативно-важливий мовленнєвий матеріал: лексика, норми вербальної й невербальної поведінки, лінгвістичні знання, які необхідні студентам у процесі навчальної та побутової діяльності.

Принцип свідомості відіграє важливу роль у навчанні української мови як іноземної. Він дає можливість підвищити інтелектуальний потенціал, суть якого виявляється в навчанні розуміння думок і їхнього висловлення новою мовою. Під час проведення рольових ігор розрізняють інтелектуальну, емоційну та мовленнєву активність. Вони зумовлені свідомим вибором студентами ситуацій і ролей, у яких ураховуються їхні індивідуальні особливості.

Найбільш яскраво в рольових іграх виявляється принцип ситуаційності, який у загальних рисах означає, що все навчання мовленню відбувається на основі та з допомогою життєво важливих ситуацій.

Принцип новизни набуває широкого застосування на уроках рольових ігор тим, що до діяльності залучаються викладач, нові мовленнєві партнери, нові мовленнєві ситуації та їхня варіативність.

Таким чином, рольові ігри на уроках української мови для іноземних студентів сприяють розвитку мовленнєвих умінь і навичок, служать великим стимулюючим потенціалом для застосування здобутих знань, сформованих

лексичних і граматичних навичок, умінь монологічного й діалогічного мовлення.

УДК 811.161

Наталія Гавдида

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНГЛОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Nataliya Havdyda

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF LEARNING UKRAINIAN IN ENGLISH SPOKEN SURROUNDINGS

Незважаючи на актуальність окресленої проблеми, присвячених їй наукових досліджень та публікацій не так уже й багато.

Різні аспекти викладання української мови англофонам розглядали у своїх статтях Оленка Білаш, Романа Бедрій, Людмила Божук, Володимир Євтух, Юлія Зайчук, Олена Ковальчук, Світлана Романюк та інші дослідники, однак питання це дотепер залишається актуальним.

Під час вивчення української мови як іноземної педагоги стикаються із низкою проблем: недостатньо навчальних матеріалів, необхідно адаптовувати методику викладання української мови в англомовному середовищі до методики викладання іноземних мов на Заході.

Загальновідомо, що українська мова є фонетичною, тому для її засвоєння використовується аналітико-синтетичний метод (від звука – до літери), започаткований Костянтином Ушинським: українську мову вивчають методом поскладового читання.

Цей підхід кардинально відрізняється від методу цілих слів, який використовується при вивченні англійської мови: багато запозичень з інших мов, тому написання не завжди відповідає звучанню, через що метод цілих слів (“recognition of basic sight words”) поєднується із називанням літер (“spelling”), що допомагає правильно написати те чи інше слово.

Грамматика української мови також істотно відрізняється від англійської, тому необхідно використовувати порівняльний метод задля з’ясування спільних та відмінних граматичних категорій у двох мовах.

Методологія викладання потребує постійного вдосконалення. Значним досягненням став той факт, що у 1994 році в канадській провінції Альберта